DOMSTOLENS DOM
AF 6. DECEMBER 1977 [1]

Marguerite Maris, gift med Roger Reboulet mod Rijksdienst voor Werknemerspensioenen (anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Arbeidsrechtbank i Antwerpen retskreds)

»Vandrende arbejdstagere — sprogordning«

Sag 55/77

Sammendrag

1. *Social sikring af arbejdstagere — fællesskabsbestemmelser — anvendelse — begæringer og dokumenter — affattelse — sprogordning*

2. *Fællesskabsret — ensartet anvendelse i medlemsstaterne — social sikring af arbejdstagere — regler om sprog — udelukkelse af nationalitets- og bopælsbetingelser*
   (Forordning nr. 1408/71, artikel 84, stk. 4)

1. Artikel 84, stk. 4 i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, forpligter afvigende eller modstående betemmelser i deres nationale lovgivning, at anerkende alle begæringer eller andre dokumenter, der vedrører anvendelsen af nævnte forordning og er affattet på en anden medlemsstats officielle sprog, uden at det herved er tilladt at sondre på grundlag af de pågældende personers nationalitet eller bopæl.
2. Fællesskabsrettens bindende virkning kan ikke være forskellig fra den ene medlemsstat til den anden som følge af de interne lovgivninger, uanset disses formål, uden at der opstår fare for den nævnte retsvirkning og ensartede anvendelse i alle medlemsstaterne for samtlige adressater for de pågældende betemmelser.
   Navnlig ville den generelle gyldighed og ensartede anvendelse i alle medlemsstaterne af artikel 84, stk. 4 i forordning nr. 1408/71 blive bragt i fare, hvis det tilkom disse staters myndigheder, institutioner og domstole at begrænse dens rækkevidde på grundlag af kriterier om de pågældende personers nationalitet eller bopæl.

I sag 55/77

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 af Arbeidsrechtbank (arbejds- og socialretten) i Antwerpen retskreds er indgivet til Domstolen, for i den sag, som verserer for nævnte ret mellem

1 — Processprog: Nederlandsk.

MARGUERITE MARIS, GIFT MED ROGER REBOULET, boende i Collonges-au-Mont-d'Or (Frankrig),

og

RIJKSDIENST VOOR WERKNEMERSPENSIOENEN (det nationale kontor for arbejdstagerpensioner), der har sæde i Bruxelles,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 84, stk. 4 i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet,

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten H. Kutscher, afdelingsformændene M. Sørensen og G. Bosco, dommerne A. M. Donner, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe og A. Touffait,

generaladvokat: F. Capotorti
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

Sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de indlæg, der er afgivet i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF's Domstol, kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder og skriftveksling

Fru Marguerite Maris, gift med Roger Reboulet, er belgisk statsborger og bosiddende i Collonges-au-Mont-d'Or (Frankrig). Hun har som arbejdstager successivt været beskæftiget i Belgien fra 1937 til 1941, i Tyskland fra 1941 til 1945, på ny i Belgien fra 1945 til 1947 og fra 1947 til 1975 i Frankrig, hvor hun har boet siden 1947.

Fru Maris henvendte sig den 11. oktober 1974 til den kompetente franske institution, Caisse régionale d'assurance maladie Rhone-Alpes i Lyon, for at få bestemt

sine rettigheder vedrørende alderdomspension.

Efter at have fået sagen forelagt i henhold til Rådets forordninger nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 (II), s. 366; org.ref. JO L 149, s. 2) og nr. 574/72 af 21. marts 1972 om regler til gennemførelse af forordning nr. 1408/71 (EFT 1973 (I), s. 149; org.ref. JO L 74, s. 1) afslog Rijksdienst voor Werknemerspensioenen, Bruxelles, ved beslutning af 9. januar 1976 at lade fru Maris få alderdomspensioenen fra den 1. juni 1975.

Ved anbefalet brev af 26. juni 1976 indbragte fru Maris denne beslutning for Arbeidsrechtbank (arbejds- og socialretten) for Antwerpen retskreds.

Stævningen var affattet på fransk.

I henhold til artikel 2 i den belgiske lov af 15. juni 1935 om brugen af sprog i retssager skal hele sagens behandling imidlertid foregå på nederlandsk for alle civile retter, herunder handelsretter, i første instans, der har tingsted i provinsen Antwerpen. Samme lovs artikel 40 og artikel 862 i retsplejeloven forpligter den pågældende ret til af egen drift at erklære en stævning, som ikke er affattet på dette sprog, for ugyldig.

På den anden side bestemmer artikel 84, stk. 4 i Rådets forordning nr. 1408/71 følgende:

»En medlemsstats myndigheder, institutioner og domstole kan ikke afvise begæringer eller andre dokumenter, der forelægges dem, med den begrundelse, at de er affattet på en anden medlemsstats officielle sprog. De kan i givet fald gøre brug af bestemmelserne i artikel 81, litra b)« (»Den administrative Kommission har følgende opgaver ... efter anmodning af de kompetente myndigheder, institutioner og domstole i medlemsstaterne at foretage ovesættelse af dokumenter, der vedrører anvendelsen af denne forordning, især oversættelse af begæringer indgivet af personer, der vil kunne omfattes af bestemmelserne i denne forordning«).

Under disse omstændigheder har sjette afdeling ved Arbeidsrechtbank i Antwerpen af 21. april 1977 besluttet i henhold til EØF-traktatens artikel 177 at udsætte sagen, indtil Domstolen har udtalt sig om følgende præjudicielle spørgsmål:

1. Har artikel 84, stk. 4 i forordning (EØF) nr. 1408/71 for alle, der hører til den personkreds, som denne forordning finder anvendelse på (artikel 2), forrang for artiklerne 2 og 40, stk. 1 i loven af 15. juni 1935 om brugen af sprog i retssager?
2. Omfatter artikel 84, stk. 4 i forordning (EØF) nr. 1408/71 også stævninger, der indgives til en belgisk ret af en person, som har belgisk statsborgerskab og hører til den personkreds, som forordningen (artikel 2) finder anvendelse på?
3. Har det med henblik på anvendelsen af artikel 84, stk. 4 i forordning nr. 1408/71 betydning, om den pågældende på tidspunktet for indgivelsen af stævningen til den belgiske ret bor i Belgien eller i en anden medlemsstat?

Kendelsen fra Arbeidsrechtbank i Antwerpen er registreret på Domstolens justitskontor den 28. april 1977. En indholdsfejl blev berigtiget ved dom af 27. maj; denne berigtigende dom er registreret på Domstolens justitskontor den 6. juni 1977.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende EØF-Domstolens statut er der den 5. juli 1977 indgivet skriftlige indlæg af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Skriftlige indlæg for Domstolen

Kommissionen har hovedsagelig bemærket følgende:

Vedrørende det første spørgsmål

Spørgsmålet om fællesskabsrettens forrang for national ret er klart besvaret i Domstolens praksis, bl.a. i dom af 13. februar 1969 i sag 14/68 (Walt Wilhelm; Sml. 1969, s. 1).

Vedrørende det andet og det tredje spørgsmål

Disse spørgsmål vedrører det personelle anvendelsesområde for artikel 84, stk. 4 i forordning nr. 1408/71.

Forordningen fastsætter ingen begrænsning i denne bestemmelses anvendelsesområde; bestemmelsen gælder altså for alle, som henhører under forordningens personelle anvendelsesområde. Dette er fastlagt i forordningens artikel 2, stk. 1, 2 og 3, som ikke indeholder nogen undtagelse for det tilfælde, at en person har indgivet en begæring til en ret i den medlemsstat, hvori han er statsborger, eller for personer, der har bopæl i den medlemsstat, hvor begæringen indgives.

Formålet med artikel 84, stk. 4 i forordning nr. 1408/71 er at hjælpe de arbejdstagere, som gør brug af den frie bevægelighed inden for Fællesskabet, med at løse de sproglige problemer, som de kan have i forbindelse med udøvelsen af de rettigheder, som Fællesskabet tillægger dem, ved at tillade dem at udtrykke sig på et sprog, som de lettere behersker end værtslandets sprog.

Omfattet af denne bestemmelse er ikke blot udenlandske statsborgere men også sådanne statsborgere i en medlemsstat, som har levet så længe i udlandet, at de behersker sproget i det land, hvori de er statsborgere, mindre godt. For ikke at vanskeliggøre arbejdet ved de nationale retter for meget foreskriver forordning nr. 1408/71 nedsættelsen af en administrativ kommission, der har til opgave at foretage oversættelser på begæring af medlemsstaternes kompetente retter.

Disse konstateringer er forudsætningsvis bekræftet i Domstolens praksis vedrørende de tilsvarende bestemmelser i Rådets forordning nr. 3 af 25. september 1958 om social sikring af vandrende arbejdstagere (JO s. 561); det drejer sig navnlig om dommen af 5. juli 1967 i sag 6/67 (Guerra, Sml. 1965-1968, s. 377) og dommen af 13. december 1972 i sagen 45/72 (Merola, Recueil s. 1255).

Konklusion

Spørgsmålene fra Arbeidsrechtbank i Antwerpen bør besvares således:

Artikel 84, stk. 4 i forordning nr. 1408/71 har forrang for enhver modstående national retsregel. Ved bestemmelsens anvendelse må de deri nævnte myndigheder, institutioner og domstole ikke gøre nogen forskel mellem deres egne statsborgere og andre personer, som henhører under nævnte forordnings personelle anvendelsesområde. Det er ligeledes uden betydning for anvendelsen af denne forordning, om den pågældende bor i det land, hvor begæringen er indgivet.

III — Mundtlig forhandling

Kommissionen, repræsenteret af Hendrik Bronkhorst, medlem af Den juridiske Tjeneste, har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Domstolen i retsmødet den 25. oktober 1977.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 16. november 1977.

Præmisser

1 Ved dom af 21. april 1977, indgået til Domstolen den 28. april s.å., har Arbeidsrechtbank (arbejds- og socialret) i Antwerpen retskreds i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 84, stk. 4 i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 (II), s. 366; org.ref. JO L 149, s. 2), med henblik på den inden for rammerne af denne forordning gældende sprogordning.

2 Det fremgår af sagens akter, at sagsøgerinden i hovedsagen, herefter benævnt sagsøgerinden, der er belgisk statsborger med bopæl i Frankrig, har tilbagelagt forsikringsperioder i Belgien, Tyskland og Frankrig;

3 i fortsættelse af en tvist mellem hende og det nationale belgiske kontor for arbejdstagerpensioner, Belgische Rijksdienst voor Werknemerspensioenen, om hendes pensionsrettigheder har hun anlagt sag ved Arbeidsrechtbank i Antwerpen retskreds, der er kompetent i medfør af sagsøgerindens sidste bopæl, om ikke sidste arbejdssted, i Belgien;

4 da sagsøgerinden har indgivet sin stævning i form af et anbefalet brev affattet på fransk, rejser den nationale ret, hvis processprog i medfør af artikel 2 i den belgiske lov af 15. juni 1935 om brugen af sprog i retssager er nederlandsk, det spørgsmål, om sagen kan antages til realitetsbehandling, når henses til den nævnte lovs artikel 40 og den belgiske retsplejelovs artikel 862, der pålægger retterne af egen drift at erklære ethvert processkrift, der er affattet på et andet end den pågældende rets officielle sprog, for ugyldigt;

5 det er for at kunne afgøre, om de nævnte bestemmelser strider mod artikel 84, stk. 4 i forordning nr. 1408/71, at retten har stillet følgende spørgsmål:

1. Har artikel 84, stk. 4 i forordning (EØF) nr. 1408/71 for alle, der hører til den personkreds, som denne forordning (artikel 2) finder anvendelse på, forrang for artiklerne 2 og 40, stk. 1 i loven af 15. juni 1935 om brugen af sprog i retssager?

2. Omfatter artikel 84, stk. 4 i forordning (EØF) nr. 1408/71 også stævninger, der indgives til en belgisk ret af en person, som har belgisk statsborgerskab og hører til den personkreds, som forordningen (artikel 2) finder anvendelse på?

3. Har det med henblik på anvendelsen af artikel 84, stk. 4 i forordning nr. 1408/71 betydning, om den pågældende på tidspunktet for indgivelsen af stævningen til den belgiske ret bor i Belgien eller i en anden medlemsstat?

6 Artikel 84, stk. 4 i forordning nr. 1408/71 betemmer: »En medlemsstats myndigheder, institutioner og domstole kan ikke afvise begæringer eller andre dokumenter, der forelægges dem, med den begrundelse, at de er affattet på en anden medlemsstats officielle sprog«;

7 denne bestemmelse er led i en større helhed af foranstaltninger, som skal sikre samarbejdet mellem de kompetente myndigheder med henblik på iværksættelsen af den sociale sikringsordning, som forordningen fastsætter til gavn for arbejdstagere, der flytter inden for Fællesskabet;

8 med henblik på inden for hele Fællesskabet at lette anvendelsen af bestemmelserne i forordning nr. 1408/71 for de personer, der henhører under forordningens anvendelsesområde, bestemmer stykke 4 i artikel 84, at begæringer og dokumenter, som sådanne personer forelægger i en af medlemsstaterne, ikke kan afvises med den begrundelse, at de er affattet på en anden medlemsstats officiele sprog;

9 når henses til alle de forskellige konkrete situationer, der kan opstå som følge af arbejdstagernes og deres familiers frie bevægelighed, sondrer artikel 84, stk. 4 af praktiske årsager ikke på grundlag af de pågældende personers nationalitet eller bopæl, når de forelagte begæringer eller dokumenter sigter på anvendelsen af den omhandlede forordning;

10 forordningens generelle gyldighed og ensartede anvendelse i alle medlemsstaterne ville blive bragt i fare, hvis det tilkom disse staters myndigheder, institutioner og domstole at begrænse dens rækkevidde på grundlag af kriterier om de pågældende personers nationalitet eller bopæl;

11 det skal dog bemærkes, at artikel 84, stk. 4 kun angår begæringer indgivet af personer, som henhører under anvendelsesområdet for forordning nr. 1408/71, og dokumenter fremlagt som bevis for deres rettigheder, men ikke sagens almindelige afvikling, som fortsat er underlagt den enkelte stats nationale lovgivning;

12 det er netop for at lette denne afvikling, at artikel 84, stk. 4, 2 pkt. giver de pågældende domstole mulighed for i henhold til artikel 81, litra b) at anmode Den administrative Kommission om at foretage enhver oversættelse af dokumenter, der vedrører anvendelsen af forordning nr. 1408/71, navnlig oversættelse af begæringer indgivet af personer, der omfattes af betemmelserne i denne forordning;

13 det skal videre understreges, at artikel 84, stk. 4 kun finder anvendelse på arbejdstagere, der flytter mellem to eller flere medlemsstater, samt deres pårørende, og desuden skal det påpeges, at den omhandlede betemmelse kun vedrører sager om anvendelsen af Fællesskabets sociale sikringsordning med udelukkelse af andre tvister, hvori en arbejdstager kan være indblandet;

14 med disse forbehold må det fastslås, at artikel 84, stk. 4 ikke tillader, at der sondres på grundlag af nationalitet eller bopæl mellem de efter denne bestemmelse berettigede pesoner.

15 I henhold til traktatens artikel 189 er forordninger bindende i alle enkeltheder og umiddelbart gældende i hver medlemsstat;

16 den af den nationale ret omtalte betemmelse tillægger uden hensyn til nationalitet eller bopæl alle, som omfattes af forordning nr. 1408/71, en rettighed, hvis overholdelse skal sikres af de nationale domsmyndigheder — i det foreliggende tilfælde retten til i deres begæringer og ved fremlæggelse af dokumenter at benytte sig af et hvilket som helst af medlemsstaternes officielle sprog;

17 fællesskabsrettens bindende virkning kan ikke være forskellig fra den ene medlemsstat til den anden som følge af de interne lovgivninger uanset disses formål, uden at der opstår fare for den nævnte rettigheds virkning og ensartede anvendelse i alle medlemsstaterne for samtlige adressater for de pågældende bestemmelser;

18 det følger heraf, at artikel 84, stk. 4 for de af forordning nr. 1408/71 omfattende personer udelukker anvendelsen af enhver afvigende eller modstående bestemmelse i national lovgivning.

19 De forelagte spørgsmål skal derfor besvares således, at artikel 84, stk. 4 i forordning nr. 1408/71 forpligter medlemsstaternes myndigheder, institutioner og domstole til, uanset modstående bestemmelse i deres nationale lovgivning, at anerkende alle begæringer eller andre dokumenter, der vedrører anvendelsen af nævnte forordning og er affattet på en anden medlemsstats officielle sprog, uden at det herved er tilladt at sondre på grundlag af de pågældende personers nationalitet eller bopæl.

Angående sagsomkostningerne

20 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, der har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres;

21 da retsforhandlingerne i forhold til parterne i hovedsagen er led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

verørende de spørgsmål, der er forelagt den af Arbeidsrechtbank i Antwerpen retskreds ved dom af 21. april 1977, for ret:

Artikel 84, stk. 4 i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, forpligter medlemsstaternes myndigheder, institutioner og domstole til, uanset afvigende eller modstående bestemmelser i deres nationale lovgivning, at anerkende alle begæringer eller andre dokumenter, der vedrører anvendelsen af nævnte forordning og

er affattet på en anden medlemsstats officiele sprog, uden at det herved er tilladt at sondre på grundlag af de pågældende personers nationalitet eller bopæl.

Kutscher Sørensen Bosco Donner Mertens de Wilmars

Pescatore Mackenzie Stuart O'Keeffe Touffait

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 6. december 1977.

A. Van Houtte
Justitssekretær

H. Kutscher
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT F. CAPOTORTI FREMSAT DEN 16. NOVEMBER 1977 [1]

Høje Ret.

1. Den foreliggende sag er rejst ved en dom om præjudiciel forelæggelse afsagt af arbejdsretten i Antwerpen, som i henhold til EØF-traktatens artikel 177 anmoder om en fortolkning af artikel 84, stk. 4 i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet. I den nævnte bestemmelse hedder det: »En medlemsstats myndigheder, institutioner og domstole kan ikke afvise begæringer eller andre dokumenter, der forelægges dem, med den begrundelse, at de er affattet på en anden medlemsstats officiele sprog«. De af den belgiske ret stillede spørgsmål rejser et problem med hensyn til fastlæggelsen af den personkreds, der er omfattet af nævnte bestemmelse.

I den sag, der verserer for den belgiske ret, kræver en belgisk statsborger, at det for arbejdstageres pensionsforhold kompetente statslige kontor i Bruxelles udbetaler hende alderspension i henhold til den belgiske ordning for social sikring. Sagsøgerinden har været beskæftiget som arbejdstager, først i Belgien fra 1937 til 1941 og fra 1945 til 1947, derefter i Tyskland fra 1941 til 1945 og endelig i årene fra 1947 til 1975 i Frankrig, hvor hun fortsat bor. Den 11. oktober 1974 fremsatte hun for den kompetente administrative myndighed i Frankrig et krav om opgørelse af sin pension under hensyntagen også til hendes beskæftigelsesperiode i Belgien. Det belgiske kontor, der traf afgørelse om opgørelsen af pensionen for det sidstnævnte tidsrum, afviste imidlertid hendes krav, og denne afgørelse blev på foranledning af den nævnte franske myndighed meddelt sagsøgerinden. Hun

1 — Oversat fra italiensk.